

Fethiye’de (Ege Denizi) kullanılan derinsu orfoz oltasının teknik özellikleri

Technical characteristics of deep-sea rod and reel for groupers in Fethiye (Aegean Sea)

Okan Akyol* • Tefrik Ceyhan

Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, 35440 Urla, İzmir, Türkiye

* Corresponding author: okan.akyol@ege.edu.tr

Received date: 26.10.2016

Accepted date: 23.12.2016

How to cite this paper:

Akyol, O. & Ceyhan, T. (2017). Technical characteristics of deep-sea rod and reel for groupers in Fethiye (Aegean Sea). *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 34(1): 115-117. doi:10.12714/egejfas.2017.34.1.16

Öz: Bu çalışma, Fethiye yöresinde derinsu orfozları için kullanılan bir olta tipinin teknik özellikleri ve avlama yöntemini ilk kez rapor etmektedir. Bu yöntem bölgede sadece iki balıkçı teknesi tarafından kullanılmaktadır, birçok amatör balıkçı yıldan yıla bu balıkçılığa katılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Orfoz, kamışlı-makaralı olta, Fethiye, Ege Denizi

Abstract: This study reports fishing method and technical characteristics of a deep-sea rod and reel for deep-sea groupers in Fethiye region for the first time. Many of recreational fishermen participate to this fishery year by year, while this fishing method uses only two fishing vessels in the area.

Keywords: Groupers, rod and reel, Fethiye, Aegean Sea

GİRİŞ

Serranidae familyasına mensup orfozlar demersal türlerdir ve tüm tropikal ve ılıman denizlerde 200’den fazla türü bulunmaktadır; bunların 14’ü Akdeniz’de yaşamaktadır (Golani vd., 2006). Bunlardan 10 adedi (*Epinephelus aeneus*, *E. caninus*, *E. costae*, *E. haifensis*, *E. marginatus*, *Mycteroperca rubra*, *Polyprion americanus*, *Serranus cabrilla*, *S. hepatus* ve *S. scriba*) Türkiye sularında bulunmaktadır (Bilecenoğlu vd., 2014). Son olarak 2 Kasım 2014’te Antalya limanından örneklenen bir Lesepsiyen serranid türü olan turuncu benekli orfoz (*Epinephelus coioides*) Türkiye denizleri için ilk kayıt olarak verilmiştir (Gökoğlu ve Özvarol, 2015).

Bu türlerden derin sularda yaşayan, özellikle *P. americanus* (400-1000 m), *E. haifensis* (80-400 m), *E. caninus* (150-300 m) gibi türler son yıllarda Fethiyeli ve Alanyalı balıkçıların ilgisini çekmiş ve önce Alanya’da “derinsu patlak paragatı” adıyla bu türlerin avında kullanılmaya başlanmıştır (Akyol, 2012). Son olarak Fethiyeli bazı balıkçılar ise “derinsu patlak oltasını” geliştirerek bu türlerin avcılığında Akdeniz kıyıları boyunca 2012 yılından beri kullanmaya başlamışlardır (G. Erkek, kişisel görüşme).

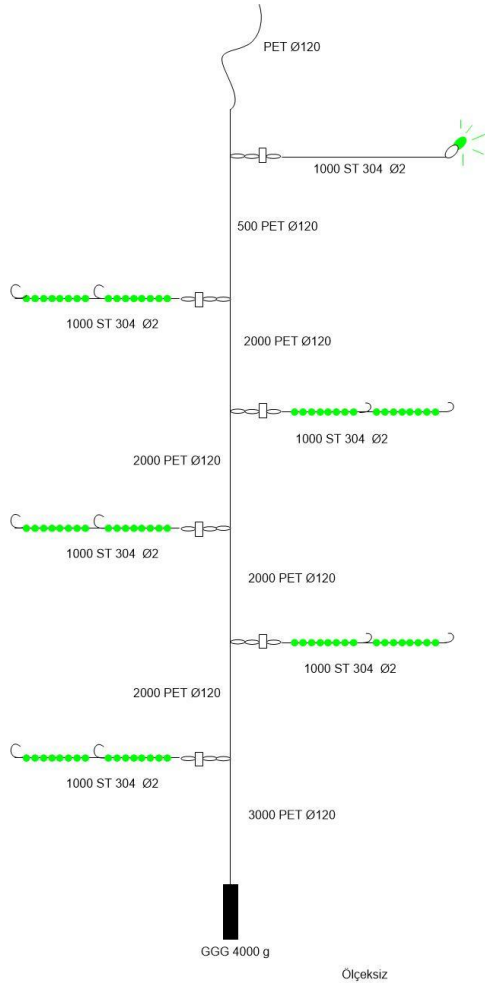
Bu çalışmayla bu ilginç oltanın teknik özellikleri ve av yöntemi ilk kez raporlanmıştır olacaktır.

MATERYAL VE METOT

Bu çalışma, 27–28 Mayıs 2016 tarihinde Fethiye balıkçı barınağında yürütülmüştür. Barınakta mevcut teknelerden ikisinin kullandığı bir derinsu oltasının teknik özellikleri yerinde incelenmiş, ölçümleri alınmış, tüm aparatları tek tek fotoğraflanmış ve kullanıcılarıyla görüşülmüştür. Teknelerden av kaydı tutan birinin bu oltayla yaptığı günlük av sonuçları ağırlık olarak kaydedilmiştir. Av aracının teknik özellikleri MS-Visio 10.0 programında ölçeksiz olarak çizilmiştir.

BULGULAR

Derinsu orfoz oltası (Şekil 1) toplam 1000 m uzunluğunda, 1,5 mm dakron (Polietilen tereftalat=PET) ana bedene sahip olup, firdöndüden sonra 12 m’lik 1,2 mm çapında yine dakron ip bir ara bedene bağlanmıştır. Ara bendenin ucunda 4 kg’lık bir demir ağırlık bağlıdır. Köstekler 2 mm çapında ve 1 m uzunluğunda çelik teldir. Her kösteğe 2 adet (biri hırsızlı) 3-4 no düz iğne kullanılmış olup, her iki iğnenin bağlı olduğu çelik kösteklerin aralarına onar adet yeşil fosforlu boncuk dizilmiştir. Çelik köstekler firdöndü ile ara bedene bağlanmıştır. 2 m arayla ara bedene yerleştirilen 5 köstek için toplam 10 adet iğne kullanılmaktadır. Oltanın en üstteki kösteğinin yarım metre üzerine 1 m’lik bir misina veya çelik tele bağlı saniyede bir çakan yeşil ışıklı led konulmaktadır.

Şekil 1. Derinsu patlak oltasının teknik özellikleri
Figure 1. Technical characteristics of deep-sea rod and reel for groupers

Takım derin sularda kullanıldığı ve çok uzun olduğu için Fethiyeli balıkçılar bu kamışı oltayı elektrikle çalışan otomatik bir tambur sistemiyle tekne küpeşesine sabitlemişlerdir (Şekil 2). Bu sayede iş gücünden tasarruf sağlanmaktadır. Derin sularda eko-saunders ile taşlık alan arayan tekne bulduğu taşın üzerinde sabit durmaya çalışarak oltayı taşın üzerine indirmekte, 5-10 dakika kadar beklemektedir. Balık oltaya vurmazsa bu defa tekne 50 m kadar kaydırılarak yarım ya da bir saat süresince bölgede gezdirilmektedir.

Şekil 2. Derinsu patlak oltası ve yakalanan hedef balıklar
Figure 2. Deep-sea rod and reel and target fish

Tüm yıl boyunca kullanılabilen patlak oltası, özellikle Eylül-Ekim / Mart-Nisan aylarında Fethiye, Marmaris, Kalkan, Finike, Antalya'ya kadar olan sahalarda, 250–800 m derinliklerde, taşlık zeminlere kullanılmaktadır. Yem olarak ithal uskumru, sardalya, kefal, mercan, vb. tercih edilmektedir. Bu oltadan balıkçıların kara, beyaz ve karafatma sınıflarıyla “siçoz” ya da “patlak” adını verdiği orfoz türleri (*Polyprion americanus*, *Epinephelus caninus*, *E. haifensis*) dışında nadiren yağ balığı (*Ruvettus pretiosus*), lahos (*E. aeneus*), bakalyaro (*Merluccius merluccius*) ve köpekbalıkları vb. yakalanabilmektedir.

Fethiye limanında 2 kılıç teknesi tarafından dönemsel olarak kullanılan bu oltalar, amatör teknelerin bu oltayı keşfetmesiyle tekne sayılarının 50'yi bulduğu ifade edilmiş ve bu işin amatörlikten çıkararak balık satışının da yapıldığı bir illegal duruma dönüştüğü balıkçılar tarafından ifade edilmiştir. En çok beyaz siçoz balığının para ettiğini belirten balıkçılar, günde tekne başına en az 8, en çok 40 adet balık yakaladıklarını ve balıkların ağırlıklarının 10-40 kg arasında değiştiğini ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada, bir teknenin bu av aracıyla toplam 11 günlük olta operasyonları sonucu kayıt altına alınan patlak türlerinin toplam ağırlıkları günde 18 ila 350 kg arasında değişmiş olup; günlük ortalama yakalanan miktar 111,2 kg \pm 32,6 olarak hesaplanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Akdeniz için karizmatik tür olan orfozların gittikçe azalmakta olduğu bilinmektedir. Özellikle zıpkın ve paraketa ile kıyılarda avlanan orfoz (*E. marginatus*) için uzunca bir süredir av yasağı uygulanmaktayken; 1 Eylül 2016 tarihinde yürürlüğe giren 4/1 numaralı ticari amaçlı su ürünleri avcılığının düzenlenmesi hakkında tebliğde (Tebliğ no. 2016/35) avlanma yasağına lahos (*E. aeneus*) da eklenmiştir. Ancak oldukça derin sularda (80-1000 m) yaşayan siçoz türleri için, son yıllarda hedeflendiği ve stoklarının bu sularda avlanan av aracı ve av gücünün göreceli olarak düşük olduğu hesaba katıldığında, şimdilik bir tehlike söz konusu değildir. IUCN kırmızı listesinde bu türler için veri eksikliği (data deficient, DD) bildirilirken; orfoz için tehlike altında (endangered, EN) ve lahos için ise yakın tehdit (near threatened, NT) bildirilmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de ilk kez 2012 yılında Fethiye yöresinde kullanılmaya başlayan derinsu patlak oltasının teknik detayları ve kullanım tekniği ilk kez tanımlanmıştır. Hedeflediği türler bakımından bu oltanın profesyonel anlamda balıkçıya dönemsel olarak iyi bir getiri sağladığı görülmektedir. Daha önce Akyol (2012) tarafından teknik detayları açıklanmış olan ve Antalya yöresinde 1974'lerden bu yana kullanılan “derinsu patlak paragatı” Anamur-Finike arasında 14 tekne tarafından kullanılmaktayken, bahsi geçen bu patlak oltası sadece 2 tekne tarafından Marmaris-Antalya arasında kullanılmaktadır. Böylece aynı alanda aynı stoğu hedefleyen balıkçılık gücünün daha da arttığı görülmektedir. Üstelik bu olta tipinin amatör balıkçılarca da kullanılmaya başlanmış olması, stoklar üzerine bir tehdit olarak ortaya çıkabilir. Bu durumda, bu oltanın

amatörler tarafından kullanılması çok sıkı denetlenmeli ve satışına asla izin verilmemelidir. Aynı stoktan avlanan ve her geçen yıl artan balıkçılık gücünün bu derinsu orfoz stoklarına olan etkisi yakın gelecekte araştırılmalı ve bu türlerin sürdürülebilir yönetimi için öneriler geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akyol, O. (2012). Technical characteristics of deep-sea longline for dusky grouper in the Gulf of Antalya (Mediterranean Sea) (in Turkish with English abstract). *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 29(3): 147-149. doi: [10.12714/egejfas.2012.29.3.08](https://doi.org/10.12714/egejfas.2012.29.3.08)
- Bilecenoğlu, M., Kaya, M., Cihangir, B. & Çiçek, E. (2014). An updated checklist of the marine fishes of Turkey. *Turk J Zool.*, 38: 901-929. doi: [10.3906/zoo-1405-60](https://doi.org/10.3906/zoo-1405-60)

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde yardımlarını gördüğümüz Fethiyeli balıkçı reisleri Gökhan Erkek ve Ethem Öçal'a şükranlarımızı sunarız.

- Golani, D., Öztürk, B. & Başusta, N. (2006). The Fishes of the Eastern Mediterranean. Turkish Marine Research Foundation, İstanbul, Turkey, 259 pp.
- Gökoğlu, M. & Özvarol, Y. (2015). *Epinephelus coioides* (Actinopterygii: Perciformes: Serranidae) -A new Lessepsian migrant in the Mediterranean coast of Turkey. *Acta Ichthyol. Piscat.* 45 (3): 307-309. doi: [10.3750/AIP2015.45.3.09](https://doi.org/10.3750/AIP2015.45.3.09)